

Miminka je důležité chovat, kdykoliv pláčou, ale batolata a starší děti to nepotřebují pokaždé. Můžete svému dítěti nabídnout, že je pochováte, ale nechte je, aby se samo rozhodlo, jestli chce vzít do náruče. Možná se k vám někdy bude chtít přitulit, aby se vyplakalo, ale jindy naopak možná dá přednost většímu prostoru a volnosti, aby se při pláči mohlo pořádně hýbat.

Následující příklad s mou dcerou ilustruje, jak jsem reagovala, když se rozplakala kvůli menšímu zklamání:

Když byly Sáře tři roky, koupila jsem jí v garážovém výprodeji plavky a řekla jsem jí, že až se oteplí, půjdeme plavat, ale možná až za několik měsíců. Později toho dne se z mraků vynořilo slunce. Sára ihned začala mluvit o plavání a myslela si, že když je teď slunné počasí, půjdeme plavat okamžitě. Chtěla si obléct své nové plavky. Vysvětlila jsem jí, že plavat nepůjdeme, protože je ještě zima a bylo by nám chladno. Vypadala velmi zklamaně a rozplakala se. Vzala jsem ji do náruče a řekla jsem: „Ty jsi chtěla plavat opravdu hodně, vidíš?“ Několik minut usedavě vzlykala a já jsem ji chovala, dokud se nevyplakala. Pak byla stejně veselá jako předtím.

Moje dcera zažila toto zklamání, protože ještě tak docela nechápala pojem času. Nemohla jsem udělat nic, čím bych situaci napravila ani čím bych jí zlepšila náladu. Jakmile jsem si toto uvědomila, nemělo smysl snažit se odvést její pozornost od jejich pocitů, protože je potřebovala vyjádřit a dát jim průchod. Životy malých dětí jsou drobných rozrušení plné, a z každého z nich se děti potřebují vyplakat.

Pokud vaše dítě pláče kvůli něčemu, co jste udělali vy, můžete se mu omluvit a jeho hněv a slzy přijmout. Otec, se kterým jsem vedla rozhovor, popsal následující situaci, kterou prožil se svým synem:

Dnes mi zavolal kamarád, a protože jsem s ním dlouho nemluvil, zapovídali jsme se. Ale bezprostředně předtím, než můj kamarád zavolal, jsem svému šestiletému Kevinovi slíbil, že ho odvezu k jeho kamarádovi, takže čekal, až dohovorem. Pořád jsem mu říkal: „Jasně, jasně, ještě minutku.“ A opravdu jsem myslel jen minutu, ale s kamarádem se mi tak krásně povídalo, že jsem

mluvil dál a dál. Když jsem konečně zavěsil, vyšel jsem před dům, a Kevin tam kopal do země a plakal. Řekl mi: „Ty jsi mi lhal.“ Tak jsem ho vzal do náruče, on plakal dál a vzlykal: „Ale ty jsi povídal, že hned pojedeme, a neje-li jsme, a já na tebe čekal a čekal, a ty jsi pořád telefonoval dál.“ Jakmile jsem pochopil jeho úhel pohledu, uvědomil jsem si, že to byla moje vina, a omluvil jsem se mu: „Promiň, Kevine. Neměl jsem telefonovat tak dlouho.“ Zjistil jsem, že když použiji tento přístup, víc se mnou spolupracuje a víc mě respektuje.

Nebudete vždycky vědět, proč vaše dítě pláče, a možná pro vás bude nejtěžší tolerovat právě výbuchy pláče s neznámou příčinou. Vašemu dítěti ale významně prospějete pokaždé, když v sobě dokážete najít potřebnou trpělivost, abyste jeho slzy přijali. Snažte se mít na paměti, že dítě má vždycky k pláči dobrý důvod, i když nevíte jaký.

A co záchvaty vzteku?

Záchvaty vzteku jsou v raném dětství běžné a zcela normální. Těmto příhodám se také říká „zhroucení“ a zahrnují hlasitý, vzteklý pláč a řev doprovázený aktivním pohybem. Pravý záchvat vzteku umožňuje dát zdravým způsobem průchod emoční bolesti a hněvu způsobenému zraňujícími nebo frustrujícími zážitky. Je důležité rozlišovat mezi záchvaty vzteku a agresivním chováním. Během pravého záchvatu vzteku se dítě nechová agresivně ani destruktivně a nepokouší se nikomu ani ničemu ublížit.

Když se děti pokusí ublížit samy sobě nebo svému okolí, nedávají citům průchod zdravým způsobem, pravděpodobně proto, že se na skutečný záchvat vzteku necítí dostatečně v bezpečí. Možná byly v minulosti za pláč trestány nebo od něj byly odrazovány, a uchylují se tedy k pokřiveným a zraňujícím projevům hněvu. Pokud vaše dítě ubližuje ostatním nebo se chová destruktivně, musíte zasáhnout. Není ale třeba bránit pravému, nenásilnému výbuchu vzteku. V následující tabulce najdete srovnání těchto dvou velmi odlišných způsobů vyjadřování hněvu. (Tipy, jak naložit s agresivitou a destruktivitou, naleznete v kapitole 5.)

SROVNÁNÍ POKŘIVENÉHO A ZDRAVÉHO VYJÁDŘENÍ HNĚVU

Pokřivený hněv: agresivní chování

- Hlasitý řev (nebo bez zvuků)
- Zraňující a destruktivní (bití, kousání, kopání, rozbíjení věcí)
- Žádné slzy
- Dítě se necítí v bezpečí
- Nedojde k rozřešení bolestných pocitů
- Je třeba, aby dospělí násilí zabránili

Zdravé vyjádření hněvu: záchvat vzteku

- Hlasitý pláč a jekot
- Aktivní pohyb, ale žádné násilí nebo destruktivita
- Slzy
- Dítě se cítí v bezpečí
- Bolestné pocity jsou rozřešeny
- Je třeba, aby dospělí záchvat vzteku přijali

V této a následujících částech se zaměříme na pravé záchvaty vzteku, které představují zdravý způsob, jak dát průchod hněvu a frustraci. Podobně jako klidnější formy pláče ani záchvaty vzteku netrvají věčně. Děti přestanou samy od sebe poté, co daly průchod všem nahromaděným pocitům frustrace a hněvu. Je důležité s dětmi během těchto citových výlevů zůstat, aby se cítily milované a přijímané.

Pro mnohé rodiče je těžké záchvaty vzteku tolerovat. Možná máte pocit, že se vaše dítě vymklo kontrole nebo se hroutí. Možná se bojíte, že jste je rozmazlili, protože jste při jeho výchově v minulosti nebyli dost pevní. Možná si myslíte, že se vás jen snaží zmanipulovat, abyste mu dali to, co chce. Někteří lidé mají za to, že záchvaty vzteku, svéhlavost a tvrdohlavost jsou zlozvyky, které se musejí zarazit, než se vymknou z ruky. V minulosti někteří lidé dokonce věřili, že jsou děti, které mají záchvaty vzteku často,

posedlé ďáblem, a doporučovalo se „ďábla z dětí vymýtít bitím“. V dnešní době je pravděpodobnější, že vaše dítě v takovém případě získá nějakou psychiatrickou diagnózu a budou mu předepsány léky.

Pokud některé z těchto mylných představ o záchvatech vzteku máte, možná si myslíte, že vašim úkolem je dítě od emočních výlevů odrazovat. Mnoho rodičovských příruček bohužel uvádí řadu návrhů, jak záchvatům vzteku zamezit. Doporučení se různí, od ignorování dítěte až po jeho polití studenou vodou. Autoři těchto knih si zřejmě neuvědomují, že opakované potlačování zdravých projevů hněvu může u dětí později vést k různým negativním reakcím, včetně deprese a agresivity.

Proč děti pláčou a vztekají se nad nepodstatnými věcmi?

Některé záchvaty vzteku se zdají zcela nepřiměřené situaci, která je vyvolala. Dítě například půl hodiny řve, protože nemůže najít hračku nebo protože jeho oblíbený hrníček je zrovna v myčce. Nejedná se o žádné zvláštní trauma, a dítě přesto křičí, jako by mu šlo o život!

Děti někdy reagují takto přehnaně, protože využívají i jen drobnou záminku k tomu, aby daly průchod nahromaděným stresujícím pocitům. Ztracená hračka může u dítěte vyvolat vzpomínky na jiné ztráty, které utrpělo. Ušpiněný hrneček může symbolizovat chvíle v minulosti, kdy skutečné potřeby dítěte nebyly naplněny. Dítě také může oplakávat konkrétní trauma prožité v minulosti, které mu současný incident připomíná. Je proto třeba brát reakce vašeho dítěte vážně, i když se vám zdá, že jsou nepřiměřené.

Někdy dítě pláče a křičí a přitom říká „Nejde mi to“, přestože je daného úkolu (například zout si boty) zcela schopné. Takové chování někdy rodiče mate, protože vědí, že jejich dítě si boty zout umí. Možná ale dítě tuto situaci využívá k tomu, aby dalo průchod nahromaděným frustracím způsobeným neschopností dělat *jiné* věci, které jsou pro ně opravdu příliš obtížné.

Podobným situacím, v nichž se zdá, že slzy a vztek dítěte jsou přehnanou reakcí na incident, který je způsobil, říkám „fenomén zlomené sušenky“. Tento pojem pochází z imaginární situace, v níž se dítě rozpláče, protože

mu rodiče podali zlomenou sušenku. Pokud v sobě dítě drží velké množství nahromaděného stresu, spouštěčem pro záchvat vzteku může být cokoliv. Někdy se spouštěč podobá původnímu traumatickému zážitku, ale ne vždy. „Fenomén zlomené sušenky“ dobře ilustruje následující příklad s mou dcerou:

Když byly Sáře čtyři roky, jednoho dne dvakrát spadla: poprvé z nízké zídky, po níž se procházela, a podruhé z visuté hrazdy. Nijak vážně se nezranila. V obou případech jsem u ní byla, ale nemohla jsem jejímu pláči věnovat příliš velkou pozornost, protože jsem musela dohlížet na ostatní děti. Toho večera, zatímco se připravovala ke spaní, seděla v koupelně po umytí nohou na pultíku vedle umyvadla. Byl čas, aby slezla dolů a vyčistila si zuby. Místo toho se rozplakala a začala říkat: „Nemůžu dolů. Mohla bych spadnout.“ Dala jsem jí vedle umyvadla stoličku, na kterou chodidly snadno dosáhla, ale rychle nohy stáhla a znovu tvrdila, že nemůže dolů. Dál plakala a říkala, že se bojí, že spadne. Nesundala jsem ji, protože jsem věděla, že to hravě zvládne sama. Plakala asi pět minut, zatímco jsem u ní stála. Pak přestala, usmála se na mě, slezla z pultíku a začala si v klidu čistit zuby.

V tomto případě mé dceři sezení na pultíku v koupelně připomnělo její dřívější pády onoho dne. Využila proto situaci jako záminku k dokončení pláče, kterému nemohla dát průchod dříve. Když v sobě děti mají nahromaděné bolestné pocity a frustrace, využijí jakoukoli záminku k tomu, aby se mohly vyplakat.

Občas je zhroucení vyvoláno nějakým omezením. V následujícím případě popisuje jedna matka typickou situaci „zlomené sušenky“, kterou prožila se svou šestiletou dcerou, když jí nastavila určité hranice.

Něco ji vždycky nastartuje, jako když jí třeba řeknu: „Ne, teď ti tu hračku nekoupím.“ Začne brečet a říkat: „Ale já ji chci.“ Nedá se s ní domluvit. Mluvením se nikam nedostaneme a ona ani nechce, abych ji objala nebo tak něco. Poté co se konečně vypláče, ji obejmou, a pak je vše v pořádku. Tou dobou si většinou už uvědomím, že se pravděpodobně jedná jen o nahromaděné

napětí. O hračku ani o nic podobného nejde. Jenom se potřebuje vyplakat ze spousty různých věcí. Snažím se být si toho vědoma.

Když se vaše dítě takto chová, možná si budete myslet, že se vás snaží zmanipulovat, abyste mu hračku koupili. O to vašemu dítěti ale nejspíš ve skutečnosti nejde, ani hračku skutečně nepotřebuje. Pokud se jeho požadavku podvolíte a hračku koupíte, pravděpodobně je tím na chvíli utišíte a uklidníte, ale možná zjistíte, že si později toho dne najde další záminku ke vztekání. Když tedy tento záchvat vzteku přerušíte buď tím, že se dítěti podvolíte, nebo že je potrestáte, pravděpodobně tím jeho výbuch jen odložíte.

Místo kapitulace můžete pevně trvat na nastavených hranicích a zároveň přijmout zklamání a hněv dítěte, i pokud se zdá, že jeho reakce je nepřiměřená. Můžete například v klidu říct: „Tu hračku ti nekoupím, ale vidím, že se kvůli tomu opravdu zlobíš. Zůstanu s tebou, dokud se nebudeš cítit lépe.“ Děti v podobných situacích vztekle řadí ne proto, že by byly rozmazené nebo manipulující, ale protože potřebují dát průchod bolestným nahromaděným pocitům, které nemusí mít s incidentem, který výbuch vzteku vyvolal, nic společného. Děti jsou jako tlakový hrnec, který potřebuje ventilek k upouštění páry. Po výbuchu vzteku se dítě pravděpodobně uklidní, začne spolupracovat a nebude už mít nesmyslné požadavky. Tento klidný stav vydrží, dokud dítě opět nezačne pociťovat frustraci nebo nahromaděný stres.

Pokud výbuchy vzteku u svého dítěte akceptuji, nebude k nim poté docházet častěji?

(Pro připomenutí: Slovní spojení „výbuch vzteku“ v této knize se týká spontánní hněvivé reakce doprovázené slzami, ale bez jakékoliv agrese nebo destruktivity.)

Někteří rodiče se obávají, že dětské výbuchy vzteku jen podpoří, pokud vztekající se dítě „odmění“ pozorností. Výbuch vzteku je ovšem fyziologický vylučovací proces srovnatelný například s vyprazdňováním. Má-li v sobě dítě nahromaděný emoční stres, bude pociťovat potřebu se napětí zbavit

pláčem a křikem. Jedná se o proces podobný potřebě vyprázdnit se, když se mu v tračníku nahromadila stolice. Pokud výlevy svého dítěte přijmete, nezpůsobíte tím větší četnost jeho zhroucení, protože přestane řídit, jakmile dalo průchod veškerému nahromaděnému napětí. Nebude pak potřebovat další záchvat vzteku, dokud se v něm frustrace a napětí opět nenahromadí. Odrazování od podobných výlevů povede k emoční zácpě: bude v sobě emoce doslova dusit.

Ze začátku snažení o tento přístup může nicméně váš přijímající postoj vést alespoň přechodně k většímu počtu záchvatů vzteku. Tomuto principu pomáhá porozumět analogie se zácpou. Některé děti dostanou zácpu a vyprazdňují se jen každé tři až čtyři dny, protože se bojí chodit na toaletu. Poté co v sobě tento strach překonají, se jejich vyprazdňování vrátí do normálního rytmu a začnou ho být schopné častěji. Ale tím, že budete dítěti věnovat pozornost, zatímco sedí na záchodě, mu nezpůsobíte průjem! Stejně tak pokud jste v minulosti záchvaty vzteku dítěte ignorovali nebo jej za ně trestali, může se vaše dítě začít hroutit častěji poté, co ho v takovémto stavu začnete akceptovat. Může se *zdát*, že v něm toto chování posilujete a způsobujete tak větší četnost záchvatů vzteku, ale vaše dítě ve skutečnosti jen vykazuje normálnější četnost pláče, protože se nyní cítí dost v bezpečí, aby dalo své emoce najevo. *Děti nepláčou ani se nevztekají více, než potřebují.*

Pokud se stále obáváte, že dítě v záchvatech vzteku jen podpoříte, pokud mu při nich budete věnovat pozornost, stačí, abyste si byli jistí, že dítěti také věnujete pozornost ve chvílích, kdy se *nevzteká*. To vám pomůže se ujistit, že vaše dítě záchvat vzteku jen nepředstírá, aby upoutalo vaši pozornost. Slzy je ostatně nemožné předstírat, takže pokud vašemu dítěti opravdu tečou, rozhodně se zbavuje napětí.

Děti vychované s takovýmto akceptujícím přístupem jsou většinou doma velmi otevřené a expresivní. Neváhají dát své skutečné pocity najevo, když se ohledně toho cítí dostatečně v bezpečí. Připravte se proto na intenzivní okamžiky a snažte se během výbuchu vzteku zachovat klid. S přibývajícím věkem bude pravděpodobně dítě plakat a vztekat se méně, ale i osmileté dítě se může občas potřebovat zhroutit. Četnost a intenzita záchvatů vzteku

vašeho dítěte bude záviset na množství stresu, kterému je vystaveno. Nezapomeňte, že pro některé děti může být ohromným zdrojem stresu škola.

Co když mé dítě dostane záchvat vzteku na veřejnosti?

Možná se celkem pochopitelně budete cítit v rozpacích, pokud vaše dítě dostane záchvat vzteku v samoobsluze nebo na veřejném hřišti. S rostoucím věkem děti začínou chápat, že v některých situacích není hlučné chování, které výbuch vzteku doprovází, vhodné, a dokážou se naučit své výlevy kontrolovat. Ale každé dítě potřebuje mít bezpečné místo, kde se může vyplakat, a někoho, kdo jeho slzy a záchvat vzteku přijme. Během raného dětství dětem velmi prospívá, pokud mají s někým takovým kontakt každý den.

Někteří rodiče se obávají, že pokud dětem povolí záchvaty vzteku doma, dovolí jim tak zároveň vztekat se všude jinde. Ve skutečnosti to ale funguje právě naopak, protože děti, které mohou svým pocitům dát volný průchod doma, už to nemusí dělat nikde jinde. Pokud si přejete, aby se vaše děti na veřejnosti chovaly tiše, nemůžete čekat, že se budou chovat tiše i doma. Čím otevřeněji bude vaše dítě moci vyjádřit své pocity doma, tím „lépe vychované“ se pak bude zdát ostatním lidem.

Můžete se pokusit záchvat vzteku vašeho dítěte předvídat, pokud budete jeho chování bedlivě pozorovat. Když začne být obzvláště náročné nebo začne vykazovat jiné známky blížícího se výbuchu, můžete s odchodem z domu počkat, je-li to možné, dokud si záchvat vzteku neodbude. Můžete dokonce záchvat vzteku vyvolat tím, že dítěti láskyplně vymezíte hranice. Jedná se o podobný přístup, jako když se před odchodem z domova ujistíte, že si dítě došlo na záchod. Pokud výbuchy vzteku takto přijmete doma, dítě si většinu pláče a křiku odbude tam a nebude mít potřebu ventilovat své pocity na veřejnosti.

I s tímto přístupem je nicméně možné, že se vaše dítě tu a tam sesype na veřejnosti. Pokud se tak stane, není třeba záchvat vzteku zarazit, pokud neobtěžuje ostatní lidi. Výbuch vzteku v samoobsluze či na hřišti vám může naopak dovolit předvést akceptující postoj a ukázat ostatním rodičům, že

v takové chvíli není nutné dítěti v jeho citovém projevu bránit nebo je za něj trestat.

Pokud pláč či vztekání vašeho dítěte zastavit musíte, protože obtěžuje ostatní, můžete s dítětem odejít do jiného pokoje a zůstat u něj. Pokud to (například protože jste v letadle) není možné, můžete se snažit dítě co nejlépe uklidnit nebo rozptýlit. Mějte ovšem na paměti, že pokud jste výbuch dítěte přerušili, bude jej pravděpodobně potřebovat někdy později dokončit.

Co když děti svůj pláč potlačují?

Pokud rodičům chybí informace o prospěšnosti pláče, některé děti se naučí svůj pláč potlačovat už v raném věku. Někteří rodiče se snaží své pláčící miminko uklidnit pomocí dudlíku, jiní pohybem (natřásáním, houpáním atd.), častým kojením či jiným rozptylováním, neboť mají za to, že se bude cítit lépe, jakmile přestane plakat. Pokud ovšem miminko pláče, protože se snaží zbavit stresu (a ne proto, že se snaží komunikovat okamžitou potřebu), více mu prospěje, bude-li mu umožněno podle potřeby plakat v něčí náručí.

Po dosažení jednoho roku věku dítěte jsou rodiče často vedeni k přesvědčení, že pokud jejich batole pláče nebo se vzteká, je rozmazlené nebo se je snaží manipulovat. Rodiče s tímto názorem mají pocit, že jejich úkolem je pláč zastavit, a dosahují toho tím, že dítě ignorují nebo rozptylují. Pokud tyto metody selžou, někteří rodiče se ze zoufalství nebo frustrace uchýlí k hrozbám nebo trestům.

Důsledkem tohoto potlačování pláče v raném věku je, že některé děti dosáhnou věku dvou let plně nahromaděných bolestných pocitů způsobených prožitým stresem a traumaty, ale nemohou jim dát žádnou přijatelnou formou průchod. Tyto děti málokdy pláčou, protože se naučily, že takové chování je nebezpečné. Pro lásku a uznání rodičů děti udělají prakticky cokoliv, a pokud rodiče dětský pláč plně nepřijímají, děti si většinou osvojí nějaký způsob, jak své slzy potlačit.

Některé děti své pocity potlačují cucáním dudlíku nebo vlastního palce. Dosud kojené děti si někdy navyknou používat jako dudlík matčin prs. Často se dožadují kojení, jsou-li rozrušené, i když nemají hlad. Některé se začnou přejídat, zejména pokud jim rodiče v minulosti, ačkoliv děti ve skutečnosti neměly hlad, často nabízeli láhev nebo prs, aby zamezili jejich pláči, kterým se děti snažily zbavit stresu. Dalším častým chováním je usilovné svírání nebo cucání oblíbené peřinky nebo hračky (kterým se někdy také říká předmět vyvolávající pocit bezpečí). Některé děti napnou svaly, aby se vyhnuly pláči, jiné se uchýlí k sebestimulujícímu chování (jakým je bušení hlavou, pohupování nebo přílišná masturbace), aby svou pozornost odvedly od bolestných pocitů. Děti s přístupem k elektronickým zařízením se mohou naučit spoléhat na tuto formu zábavy, aby rozptýlily své pocity.

Těmto rozličným způsobům potlačování pocitů říkám „kontrolní mechanismy“, protože se jedná o druhy chování, kterými děti drží své emoce na uzdě. Kontrolním mechanismem se může stát jakékoli chování, pokud dítěti slouží k potlačování pocitů. Mezi typické kontrolní mechanismy u dospělých patří kouření, okusování nehtů, drogy, alkohol, přejídání či svalové napětí.

Jedna studie zkoumající problematické chování u normálních dětí ukázala, že cucání palce mezi 21 měsíci a 14 lety věku postupně přestává. Zároveň ovšem v tom samém období ukázala *nárůst* výskytu okusování nehtů. Procento těch dětí, které si ve čtrnácti letech okusovaly nehty, se podobalo procentu těch, které si v 21 měsících věku cucaly palec (zhruba 25 %). Zdá se, že děti během dospívání kontrolní mechanismy neztrácejí, pouze je modifikují tak, aby byly společensky přijatelnější.

Děti, které se touto cestou naučily svůj pláč potlačovat, často vykazují jiné známky potlačených emocí. Některé začnou být agresivní, hyperaktivní, vzdorovité nebo náročné, zatímco jiné mají problémy se soustředěním, úzkostí, fobie, noční můry a poruchy spánku.

Děti s těmito chováními často skončí s nějakou psychiatrickou diagnózou a mnozí lidé předpokládají, že jejich problémy mají biologickou příčinu a vyžadují farmakologickou léčbu. Největší pozornost bývá obvykle věno-

vána těm druhům chování, které jsou destruktivní nebo pro dospělé těžko zvladatelné (jako jsou hyperaktivita, vzdorovitost nebo agresivita). Než se ale začnete domnívat, že vaše dítě trpí nějakou biologickou poruchou, je důležité se zaměřit na možné zdroje stresu nebo nevyhojené trauma. Rané emoční trauma může mít zásadní dopad na strukturu a funkce mozku. Nevíme, nakolik jsou tyto neurologické dopady vratné, ale zdá se, že pokud dětem umožníme dát průchod pocitům formou pláče a vztekání, v některých případech to může pomoci tyto symptomy zmírnit. Mnozí rodiče, kteří se za mnou přišli poradit, s velkou úlevou později hlásili, že se u jejich dětí problematické chování a obtíže se spánkem po zavedení tohoto přístupu snížily nebo úplně vymizely.

Děti, které málokdy pláčou a zdají se klidné, pasivní a jaksi nezaujaté, se mohou nacházet v chronickém stavu mírné disociace (duševního znečitlivění). Toto chování, způsobené nevyhojeným traumatem, může později v životě způsobit emoční problémy. Těmto pasivním dětem, které se často zdají zasněné, se bohužel málokdy dostane potřebné pomoci, protože jejich chování obvykle není rušivé. Někteří lidé mají dokonce za to, že se dítě chová, jako by bylo v transu, protože je to jeho přirozená povaha.